

ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА БРЕСТСКОЙ ОБЛАСТИ

ЗВАНЫ

Издается
с сентября 1939 года

17 МАРТА 1998 ГОДА, ВТОРНИК

№ 31 (12129)

ТИРАЖ 59000

ЦЕНА 2000 РУБ.

Важкія набыткі Валянціны Локун

Імя пінчанкі Валянціны Локун я чуў яшчэ ў Мінскім педагагічным інстытуце. Хваліваюся і перажываю за лёс чалавека, сілаю абставін вымушанага пераадоўваць гора, змагацца за права быць самім сабой і не горшым, чым іншыя.

Чытаў артыкулы пра лёс беларускай прозы вялікіх жанравых формаў (пераважна раманнай) у XX стагоддзі, што друкаваліся ў "ЛіМе", "Полымі", іншых перыядычных выданнях. Падабаліся. Найперш - відавочнай канцэптальнасцю, спробай павярнуць размову ў некалькі іншым кірунку, чым прыняты многімі. Здзіўляўся: не спалохалася і не паловаецца аўтарытэтаў - самога Алеся Адамовіча, Паўла Дзюбайлы, Міхася Тычыны. Раіў чытаць студэнтам. Чытаць - і думаць, ацэньваць, шукаць ісціну настойліва і ўпарта, незалежна і апантана.

Пасля з'явілася кніжка літаратурна-крытычных артыкулаў "Да новых вышынь". І яшчэ больш здзіўляўся: цяпер ужо ўмённю дапрацоўваць, дацягваць раней напісанае да высокага ўзроўню, прыцягваць да аналізу шматлікія факты, крыніцы, суадносіць у назіраннях новыя і старыя вывады, набыткі розных часоў і розных народаў, пісаць праблемна, "густа" і разам з тым зразумела не толькі спецыялістам-навукоўцам, але і масаваму чытачу. Канцэптальны падыход да ацэнкі літаратурных фактаў і з'яваў назіраўся ўжо ў першай кнізе, пульсавалі ў кожным змешчаным у ёй артыкуле.

Але найбольш запомніўся артыкул апошні - "На шляху да сінтэзу". Можна, таму, што сам той парой актыўна займаўся праблемай станаўлення (праўда, лірычных) жанраў. А можна, прагназаваннем будучых шляхоў развіцця маштабнай прозы ды і слоўнага мастацтва ўвогуле? І зараз з павагай чытаю старонкі кнігі, дзе пішацца пра імкненне знакамітага жанра XX стагоддзя - рамана - да сінтэзу адзнак не толькі жанравых, але і стылявых разнавіднасцей, нават адзнак розных родаў літаратуры часам у адным таленавіта напісаным творы: "Беларускі раман - "шматжанравы жанр" (М. Бахцін), у аднолькавай ступені дыялагічны і маналагічны. Ён публіцыстычны, востра рэагуе на важнейшыя грамадска-гістарычныя змены. Эпічнае як бы перанесена ў глыбіню мастацкай структуры, а на паверхню вылучаецца менавіта мысліцельны, філасофскі пачатак".

А паглядзіце, які шматгранны спектр імёнаў і твораў быў прадстаўлены Валянцінай Локун чытачу ўжо ў гэтай кнізе: К. Чорны і А. Талстой, Ф. Дастаеўскі і І. Мележ, Ю. Бондараў і В. Быкаў, М. Гарэцкі, М. Зарэцкі, З. Бядуля, Ц. Гартны і І. Пташнікаў, Б. Сачанка, І. Чыгрынаў і, вядома, Я. Брыль, А. Адамовіч, І. Шамякін і многія-многія іншыя вядомыя, знакамітыя аўтары. А колькі крытычнай і паглыблена навуковай літаратуры давялося праштудзіраваць, каб сказаць нешта сваё, адметнае: В. Кожынаў, А. Бачароў, А. Пяткевіч, П. Топер, І. Дзядкоў, Э. Гурэвіч, В. Буран, А. Адамовіч, В. Каваленка, М. Тычына і г.д.

Ужо ў названай кнізе выявіліся рухі душы даследчыцы ў напрамку пазнання мастацкай формы, пазтыкі раманнага жанру, чаго падчас не стае некаторым нашым працам пра мас-

тацтва слова. І тут зноў не магу ўстрымацца ад спакусы цытавання. Распавядаючы ў артыкуле "Быкаўская праўда вайны" пра аповесць "Воўчая зграя", даследчыца не толькі адзначае не тэматычнае наватарства, але слушна і доказна акрэслівае жанрава-стылявыя асаблівасці, што выявіліся ў ёй: "Эпічны пачатак, які пераважае ў першай палове аповесці, праўдзіва-дакументальнае апісанне выратавання дзіцяці, публіцыстычнасць дыялогаў (сцэна ў гумне), лірычныя апісанні, якія чаргуюцца з рамантычнай узнёсласцю настрою герояў (момант нараджэння дзіцяці), філасофічнасць разважанняў Леўчука - ветэрана вайны, - усё гэта стварыла багаты стыльвы спектр аповесці з выразным пераходам аднаго колеру ў другі". (С. 63). Прафесійна, хораша напісана!

Другая кніга - "Маральна-філасофскія пошукі беларускай ваеннай і гістарычнай прозы. 1950-1960-я гады" - засведчыла новы, вышэйшы ўзровень філасофскага і эстэтычнага (калі так можна сказаць) мыслення крытыка. Усцешаны, узрадаваны, чытаю: "Як і Рэмбрант, У. Караткевіч валодаў талентам агульначалавечым, яго цікавіў не толькі "гэты, адзін чалавек", а разам з ім чалавек наогул. Гістарычны раман У. Караткевіча - гэта перш за ўсё раман філасофскі, у якім даецца не проста характарыстыка быцця, а характарыстыка нацыянальнага быцця, філасофія станаўлення нацыянальнай свядомасці".

Асабліва ж імпануе мне тое, што аўтарка манаграфіі ўзялася за высвятленне вечнай праблемы, якая паўстае перад чалавекам у любым класавым грамадстве, чалавекам, які хоча быць вольным, імкнецца адстойваць свае асабістыя погляды і інтарэсы ва ўмовах "вымушанай неабходнасці", у коле не заўсёды агульначалавечых і грамадскіх, падтрыманых афіцыйна ідэалаў. Праблему гэтую яна сфармавала так: "Філасофія чалавека і філасофія дзяржавы, іх супярэчлівыя сувязі". Што ж, вельмі сучасна, вельмі пачалавечы. Праз стагоддзі ў літаратурах свету гэтая праблема праходзіць чырвонай ніткаю, павязвае ў адно і "Песню пра зубра" Гусоўскага, і "Слова аб паходзе Ігаравым", і прытчы пра блудных сыноў і дачок чалавецтва, і "Медны коннік" Пушкіна ды лірыку Лермантава, і пакуты ды роздумы Андрэя Лабановіча з Коласавай трылогіі "На ростанях", і балючае Васіля Дзятла выслоўе-выгук, маўчанне-крык "Не дам!!!", калі стаіць ён на сваёй, а праз некалькі дзён на чужой - зямлі. Мільёны ахвяраў моляць літаратараў берагчы чалавецтва ад глабальных канфліктаў з таталітарнай (не дай Бог!) уладай... Валянціна ЛОКУН - кандыдат філалагічных навук. Яна - выкладчыца-сумяшчальніца Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта. Неўзабаве, упэўнены, будзе прынята і ў рады пісьменнікаў.

Мікола МІШЧАНЧУК,
доктар філалогіі, прафесар,
пісьменнік.